

SZEMÉLYISÉGI JOGOK GYAKORLATI DILEMMÁI A CSALÁDI JOGBAN

Molnár Sarolta*

1. Bevezetés

„Szűnhet nemesség, szűnhet valláskülönbség, jöhet vasút, villany, forgalom, a család, mint régen, ma is ugyanazon az alapon áll, ha ezen kívül minden változik is, ezen belül nem szabad változásnak esni.” Az idézet Grosschmid Bénitől származik.¹

A családi jogot klasszikusan az erkölcs által leginkább átjárt polgári jogi területeként szokás számon tartani. Ugyanakkor ez a terület alakult át talán a legjobban az elmúlt százötven évben és ez a mozgás koránt sem zárult le napjainkban. Egyrészt megfigyelhető a családi jog közjogiasodása, másrészt a magánautonómia erősödése is, így kógens szabályok helyébe lépő „szerződésiedése”, illetve a szabályozás visszaszorulása, visszalépése. Ennek következményeként bizonyos korábban szankcionált magatartások már nem számíthatnak családjogi szankciókra. Más magatartások, melyek korábban a jog elől rejtve maradtak, felszínre kerülnek. E magatartások erkölcsi megítélése ugyan vitán felül állhat, jogi értékelése azonban sok problémát vet fel. Így számos fórumon felmerül a kérdés vajon személyiségi jogi, károkozási igényérvényesítés lehetséges-e családi vitákban.

Klasszikus családjogi szankciók házasság esetén a bontás, szülő-gyermek kapcsolatban a felügyeleti jog megszüntetése, tartás esetén az érdemtelenység (ez részben öröklési jogi is) és ezeknek nem igazán van reparációs, de talán még prevenció funkciójuk sem. Míg a hátkességi bontójog célja volt, hogy a vétkes felet szankcionálja a bontással, amiért házassági kötelezettségeit megszegte, manapság a bontójog kevésbé szankciós jellegű.

Ehhez képest a személyiségi jogok a külső behatásoktól, jogsértéstől védik az egyén intim szféráját. A család, a családtagok viszonya már ezen az intim szférán belül van. A személyiségi jogok viszont individuális jogok, így akár a családtagokkal

* Egyetemi adjunktus, PPKE JÁK. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0708-1574>

¹ Weiss Emília: A családjog fejlődésének negyven éve. *Magyar Jog*, 1985/3–4. 337.

szemben is megilletethetnék az egyént. A családi élethez való jog mint személyiségi jog megsértése az egyént családi kapcsolataiban védi a külső behatásoktól. A jogsértés abbahagyásán túl a szankciók lehetnek elégtétel-jellegűek, de célozhatnak reparációt és prevenciót is.²

A család a magyar jogrendben is „*olyan elsődleges és természetes közösség, amely általában elsőbbséget élvez az állammal és bármely más közösséggel szemben*”.³ Bár az is érdekes kérdést vet fel, hogy alkalmazható lenne-e személyiségi jogsértésként a közösséghez tartozás alapján a családtagok jogérvényesítése a Ptk. 2:54. § (5) alapján, most nem ezt vizsgálom. Azonban mi a helyzet a családtagok közötti jogsértésekkel? A családon belüli (jog) vita személyiségi jogi, egyáltalán jogi kérdés?

Az individualista személyiségi jogok szemléletéből következően nem olyan egyértelmű a válasz. Az egyén elsőbbsége, a személyiség védelme vajon mikor törli át a családi magánélet burkát? Kevesebb védelem illeti-e az egyént, ha családtagja tanúsít jogsértő, kötelességszegő magatartást, mintha ha idegen személy teszi ugyanezt? Nyilvánvaló, hogy bizonyos jogsértésekre azért adódik alkalma a családtagoknak, mert ezen intim szférán belül vannak és ezzel kapcsolatban bizonyos kötelezettségek is terhelik őket. Tehát fontos különbség, hogy a személyiségi jogok megsértése esetén az abszolút szerkezetű jogviszonyból keletkezik relatív a jogsértéssel, míg a családtagok között pont e kapcsolatukból fakad a köteleesség, melyet megszegnek, tehát eleve relatív a jogviszony és nem a jogsértéssel válik azzá.

2. Házastársak személyi kötelezettségeinek megsértése

A Ptk. némileg bővítette a házastársak viszonyairól szóló rendelkezéseket. Elsőként a hűség kötelezettségét említi a törvény⁴ és ezt érintően két esettel foglalkozom. A házastársak közötti hűség kötelezettségének mindenképpen része a nemi kapcsolat, vagyis egyrészt a felek között a házasság fennállása alatt van szexuális kapcsolat, másrészt ez kizárólagos, házastársukkal áll fenn, harmadik személyekkel nem. Tágabb értelemben nem csupán a nemi hűséget értjük rajta,⁵ hanem a kölcsönös bizalom, és lojalitás, fizi-

² Petrik Ferenc: Személyiségi jogok. In: Wellmann György (szerk.): *Polgári jog. Bevezető és záró rendelkezések, az ember mint jogalany, öröklési jog. I/VI. sorozat.* Budapest, HVG-ORAC, 2013. 160.

³ Lábady Tamás: *A magyar magánjog (polgári jog) általános része.* Budapest–Pécs, Dialóg Campus, 2002. 36.

⁴ Ezzel kapcsolatban megjegyzendő, hogy a 2009. évi CXX. törvény nem tartalmazta a hűség kötelezettségét, azt az együttműködéssel helyettesítette, ami például a leszármazást, az apasági vélelmet az együttműködésből és nem a hűségből vezette volna le. „Az együttműködési kötelezettség előírása a ma már nem elsősorban és kizárólag a szexuális hűséget jelentő »hűséggel« tartoznak egymásnak» tételt (Csjt. 24. §-a) váltja fel, és lényegében a házastársak mindenre kiterjedő összetartozását, egymással való szolidaritását kívánja kifejezésre juttatni. A joggyakorlat a »hűség« követelményét a Csjt. hatályba lépésétől kezdve ebben a szélesebb értelemben fogja fel, amely magában foglalja a másik házastárs érdekeit sértő magatartások tilalmát.” T/5949 sz. törvényjavaslat miniszteri indokolása 549.

⁵ Csiky Ottó: A házastársak jogai és kötelezettségei. In: Körös András (szerk.): *A családjog kézikönyve.* Budapest, HVG-ORAC, 2007. 118.

kai és lelki, érzelmi elkötelezettség el nem hanyagolását is jelenti.⁶ Ennek kifejtésére szolgál, hogy a közös célok érdekében történő együttműködés külön is megjelölésre kerül a 4:24. §-ban. Ez részben értelmezhető a hűség fogalmi körének bővítéseként is,⁷ de fakad abból a hiányból is, hogy ez mint alapelv nincs rögzítve a törvénykönyv elején,⁸ azonban a családi viszonyok tartósságuk és szoros jellegüknél fogva elképzelhetetlenek együttműködés nélkül. Az együttműködést csak a házastársaknak írja elő a Ptk., bár minthogy az élettársak szabályozása átkerült a szerződési jogba, rájuk is vonatkozik a szerződések általános szabályai közül az együttműködés (6:62. §). A szülőkre vonatkozóan szintén előírja a Ptk. az együttműködést (4:173. §), ugyanakkor felmerül, hogy az együttműködés családi kapcsolatokban való különös jelentősége megkövetelné, hogy azt mint elvárható magatartást alapvető szinten írja elő a Negyedik Könyv. A kölcsönös támogatás pedig az élet minden területére vonatkozik, mind anyagi, mind egymás fejlődésének segítése, egymás ápolása, gondozása beletartozik ebbe a kötelezettségbe. Olyan erős a házaspár összetartozásának támogatásban megnyilvánuló köteleme, hogy törvényben meghatározott esetekben még a házasság felbontása után is fennállhat, így például a tartás formájában.

Az együttműködés mikéntje az, hogy a családot érintő közös ügyekben közös a döntési jog (4:25. §). Azonban a felek autonómiája sem veszik el a házasságkötéssel, így saját ügyekben a döntési jogot önállóan, de a család érdekeit szem előtt tartva gyakorolják, azaz a felek kölcsönösen alkalmazkodni is kötelesek⁹ egymáshoz és a családhoz. Itt is megfigyelhető az a kettősség, hogy az egyén és a másikkal való kapcsolata miatt a házaspár, mint egység, párhuzamosan jelenik meg. Már az alapelvek körében is megjelent az egyenjogúság, erre épül, hogy a felek egymásra figyelemmel, de szabadon dönthetnek a saját ügyekben, a házasságukat és a családot érintő ügyekben pedig együtt döntenek. Elhatározásaik kapcsán ismét megerősítést nyer a gyermek védelme is.

Ezen viselkedési normák előírásának célja a házassági életközösség működési minimumának rögzítése, alapjainak lefektetése. Egyértelmű az, ahogy a kötelezettségek a házassági kapcsolatból születnek, be nem tartásuk magát a házasságot lehetetleníti el, tehát nem ahhoz kapcsolt viselkedési normák, hanem a fogalomból következő tartalmi elemek.

E kötelezettségek jogi természeté, hogy miként értékeli a jog azok megszegését, vagy hogyan segíti elő teljesítésüket, amúgy sem könnyen értelmezhető, de a bontási jog szankciós jellegének elvesztésével kérdéssé vált. Világos, hogy a jogi jellemzőkön túl etikai, erkölcsi tartalmakat is rögzítenek ezek a szabályok.¹⁰ Ez a házasság termé-

⁶ Pamela Mendoza Alonzo: Daños morales por infidelidad matrimonial. Un acercamiento al Derecho español. *Revista chilena de derecho y ciencia política*, Vol. 2. (2011) 47. <https://doi.org/10.7770/rchdcp-V2N2-art42>

⁷ Boros Zsuzsa: A házastársak személyi viszonyai. In: Körös András (szerk.): *Polgári jog. Családjog*. III/VI. Budapest, HVG-ORAC, 2021. 89.

⁸ A szerződési jog alapelvei között szintén megtaláljuk a Ptk. 6:62. §-ben.

⁹ Csiky Ottó – Filó Erika: *Magyar családjog*. Budapest, HVG-ORAC, 2001. 40.

¹⁰ Lábady Tamás: A magánélet alkotmányos védelme. *Acta Humana*, 1995. 77. Kiemeli erkölcsi töltetű intézményi mivoltát az ABGB több mint kétszáz éve változatlan szövege is, ld. Herger Csabáné: A

szetétől, a családjog egészétől sem tekinthető idegennek,¹¹ mivel a jogalanyok legintimébb kapcsolatairól, nem pedig a kereskedelmi forgalmi viszonyokat – bár ezekben is helye van az etikának – érint a szabályozás.¹²

Egy családjogi kapcsolatban nehezebb a kár számszerűsítése, és a nem vagyoni hátrány mellett másodlagos. A magyar bírói gyakorlatra is az volt a jellemző, hogy a házassági kötelezettségek megszegését családjogilag tartotta értékelhetőnek és más szankciót nem tekintett alkalmazhatónak.¹³ Azonban az elmúlt néhány évben a Kúria személyiségi jogsértésként értékelt néhány, a hűség megszegésével is összefüggő esetet, valamint a Ptk. elfogadása után egyrészt a családjognak a kódexbe való tényleges visszatérése, valamint a személyiségi jogsérelmek újdonságai további kérdéseket vetnek fel. Megfigyelhető ez a tendencia más jogrendben is.¹⁴

Talán a két legjobban megfogható kötelezettségszegés a hűtlenség és a bántalmazás lehet.

2.1. A hűtlenség következménye személyiségi jogsértés

A házasságban közvetve olyan jogkövetkezmények kötődnek a hűséghez mint az apasági vélelem, tehát a leszármazás, ennek anyagi következményeként pedig a tartás, vagy épp az öröklés. A leszármazáshoz kötődő alapvető, identitást meghatározó, emberi méltóságból fakadó jog sérelme súlyosan sérti az egyén személyiségi jogait. „Az önazonossághoz és önrendelkezéshez való jog pedig azt is magában foglalja, hogy mindenkinek a legszemélyesebb joga vérségi származását kideríteni”.¹⁵ A kérdés a gyakorlatban úgy is felvetődik, hogy az is az önazonossághoz való jog része, hogy a személy tudja, ki származik tőle. Hiszen valaki gyermekének lenni épp olyan identitásképző, mint szülőnek lenni, és így az a személyiséget alapvetően meghatározó ismeret.

házastársi hűség szerepe a magyar szekularizált házassági köteléki jogban. In: Somfai Balázs (szerk.): Ünnepi tanulmánykötet Filó Erika kandidátus egyetemi docens 70. születésnapjára. Pécs, PTE Állam- és Jogtudományi Kar, 2010. 143.

¹¹ Lenkovic Barnabás: Polgári alanyi jogok – alkotmányos alapjogok (Alapvető kérdések az alanyi és az alapjogok körül). In: Sajó András (szerk.): *Alkotmányosság a magánjogban*. Budapest, CompLex, 2006. 114.

¹² Érdekes kérdést vet fel, hogy a jogalkalmazó bíró az érvelése, jogszabályi értelmezése során – különösen családjogi-ügyekben – milyen erkölcsiséget használjon jogi hivatásából következően. Ld. Jakab András: Ki a jó jogász, avagy tényleg jó bíró volt-e Magnaud? *Jogesetek Magyarázata*, 2010/1. 83–93.

¹³ „[...] a törvény közvetlen szankciót nem fűz, azok a családjogi kereteken – így a házasság felbontása, apaság vélelmének megdöntése iránti perekben – kívül eső szankcióval nem járhatnak”. Debreceni Ítéltábla Pf.20241/2011/3. számú határozata kártérítés tárgyában.

¹⁴ Pl. Spanyolországról ld. Mendoza Alonzo i. m.; USA-ról ld. Harry D. Krause: On the Danger of Allowing Marital Fault to Re-Emerge in the Guise of Torts. *Notre Dame Law Review*, Vol. 5. (1998); Olaszországról ld. Biagio Ando: Interspousal Claims at the Crossroads of Tort Law and Family Law: The Delicate Balance between Family and Individual. *Journal of Civil Law Studies*, Vol. 1. (2011); Olaszországról és Kanadáról ld. Maria Rosaria Marella: “Love Will Tear Us Apart”: Some Thoughts on Intrafamilial Torts and Family Law Modernization Between Italy and Canada. *Comparative Law Review*, Vol. 2. (2016).

¹⁵ 57/1991. (XI. 8.) AB határozat, ABH 1991, 272.

A Kúria megállapította a jogsértést abban az esetben, amikor¹⁶ a felek közötti 1988-ban kötött házasságban hosszabb időn keresztül nem született gyermek, a feleség kérése ellenére a férj nem volt hajlandó termékenységi vizsgálaton részt venni, mert arra következtetett, hogy nem áll fenn probléma, mivel a házasság alatt egy alkalommal a feleség gyermeket fogant, azonban vetelés következtében a gyermek nem született meg. Ettől függetlenül megállapítható volt, hogy ebben a házasságot érintő fontos kérdésben, a problémára való válaszkeresésben a férj nem működött együtt a feleséggel. A feleség 1998-ban úgy döntött, hogy házasságon kívüli kapcsolatból vállal gyermeket, amelynek következményeként valóban sikeresen megfogant és 1999 januárjában gyermeke született. Erről az elhatározásáról és házasságon kívüli kapcsolatáról, valamint a gyermek származásáról a férjét nem tájékoztatta, miközben az életközösség folyamatosan fennállt a felek között. A gyermek apjának a férjet jegyezték be az anyakönyvbe és a férj – mit sem sejtve – valóban apaként gondoskodott a gyermekről. Később azonban a peres felek házassága megromlott és 2004 végén felbontásra került, a gyermeket az anyánál helyezték el, de a volt férj gondoskodott a gyermek tartásáról. 2009 folyamán a gyermekkel való kapcsolattartás okán vita alakult ki a felek között és az alperes, a volt feleség, ekkor közölte a felperessel, a volt férjjel, hogy egyébként nem ő a gyermek apja, amit apasági vélelem megdöntésére irányuló keresetben a bíróság 2010-ben megállapított és a tartási kötelezettséget is megszüntette.

A felperes kártérítés iránti keresetében a vagyoni és nem vagyoni kárának megtérítését kérte az alperes házassági kötelezettséget megszegő magatartásával emberi méltósága és önrendelkezési szabadsága sérelmével okozott nem vagyoni kárért. Míg az elsőfokú bíróság megítélte a kártérítést, a másodfokú ítéltáblai határozat a fent említett indokokkal, vagyis hogy családjogi jogvita csak családjogi rendezésre tarthat számot, elutasította a keresetet. A Kúria úgy foglalt állást, hogy nem a hűség megsértésének van meghatározó szerepe, hanem annak, hogy az anya a gyermek származását elhallgatva a családi állását manipulálta, ami a felperes emberi méltóságát, önrendelkezési jogát valóban sértette. A nem vagyoni kártérítést arra tekintettel ítélte meg a bíróság, hogy nem csak a személyes érzelmek megsértése, hanem az ebből fakadó pszichés sérelem is bizonyított volt.

Hasonlóképpen a másik esetben¹⁷ az alperes anya házasságon kívüli alkalmi, majd állandó kapcsolatot létesített későbbi élettársával, akitől gyermeke született a felperessel, a volt férjjel való házassági életközössége fennállása alatt. A gyermek két éves korában az anya és későbbi élettársa gyanakodni kezdtek, hogy a gyermek nem a felperestől származik, azonban ezt az alperes a továbbiakban is elhallgatta a felperes elől, bár ez időben a felperes tudomására jutott, hogy az alperes házasságon kívüli kapcsolatot tartott fenn. Azonban a peres felek nem kívánták megszakítani az életközösséget, arra csak további mintegy két év elteltével került sor, amit követően az anya a gyermek apjával élettársi kapcsolatban élt. A felperes továbbra is apaként gondoskodott a gyermekről, tartásdíjat fizetett és kapcsolatot tartott vele a következő évig, amikor az alperesek ellehetetlenítették a gyermekkel való kapcsolattartását és apasági vélelem

¹⁶ Kúria Pvf.21819/2011/6. számú határozata kártérítés tárgyában.

¹⁷ Kúria Pvf.21171/2009/2. számú határozata kártérítés tárgyában.

megdöntésére irányuló perben a felperes apaságát megdöntötték. A bírósági érvelés szerint bár „az általánosan elfogadott erkölcsi normák megsértése – ezen belül a házastársi hűség kötelezettségének megsértése, illetve a gyermek vérszerinti származásának az eltitkolása – önmagában személyiségvédelmet nem alapoz meg”, az az alperesi magatartás, amivel felróhatóan öt éven keresztül elmulasztotta a származás tisztázását, vezetett arra, hogy a férj és a gyermek közötti érzelmi kapcsolat későbbi megszakadása a személyhez fűződő jog megsértését megalapozza. A szülői státusz elvesztése köztudomás szerint pszichés hátrányt okoz, azonban ez a gondolatmenet súrolja a gyermek mint kár kérdéskörét,¹⁸ hiszen, ha nem hitte volna, hogy ő a szülő, nem alakul ki érzelmi kapcsolat és nem éri sérelem.

Tekintettel arra, hogy a Ptk. 2:52. § (2) alapján a jogsértés tényén kívül mást bizonyítani nem kell, automatikussá válhatna ilyen esetekben a sérelemdíj megítélése, hiszen konkrét esetben a felróhatóság alóli kimentés nem igazolható. Az anya azzal védekezett, hogy nem tudta biztosan a gyermek származását, ez azonban aligha mentesíthet. A felróható magatartás hiányára való hivatkozás ezért nem tűnik meggyőzőnek, mivel a hűség kötelezettsége nem azt jelenti, hogy a házasság fennállása alatt mástól ne fogadjon gyermeke a feleknek, hanem azt, hogy mással ne létesítsenek nemi kapcsolatot sem.

További kérdés, hogy ha a jogsértés tényén kívül mást nem kell bizonyítani, a házastársi törvényi kötelezettség megsértése ilyen jogsértésnek miért nem minősülhet. Vajon az esetek üzenete az, hogy a hűtlenség nem jogsértés, csak a származás tisztázására vonatkozóan van kötelezettsége az anyának? Ebből természetesen tovább gondolható, hogy csak abban az esetben van esély a jogsértés megállapítására, ha a házasságon kívüli kapcsolatból gyermek származott, ezzel kapcsolatban a férj tévedésben volt és abban az esetben is csak a feleség hűtlensége okozhat ilyen sérelmet. Pedig a házasfelek kötelezettségei, így a hűség kötelezettsége is, egyenlők. Vajon nem lenne személyhez fűződő jogának megsértéseként értékelhető egy olyan helyzet, ahol a férj a házasságon kívül tart fenn intim kapcsolatot és esetleg abból a kapcsolatból is származnak gyermekek, esetleg egy teljes másik család? Itt természetesen nem a szülőség státuszába vetett hit és az ebből kialakuló kapcsolat esetleges megszakadása sérül, hanem a házastársi kizárólagosságba, a házastársi státuszba vetett hit, ami köztudomásúlag legalább annyira súlyos lelki megrázkódtatást jelent, és a családi élethez való jog megsértéseként lehetne értékelni.

Az első esetben különösen megfigyelhető, hogy a tények között előkerül más házassági kötelezettségszegés az együttműködés hiányával és amennyiben ez nem kerül értékelésre, szintén hiányérzetünk támad. A hűtlenség, bár mivel nevesített kötelezettség a hűség megtartása, maga is önálló problémát jelent a házasságban, azonban nem kiragadható a házastársi életközösség kontextusából.

¹⁸ Ld. bővebben: Navratyil Zoltán: Wrongful life. Gondolatok a fogyatékossgal született gyermek sajátjogú kártérítési igényéről. *Magyar Jog*, 2009/4. 220.

2.2. Bántalmazás értékelése

A sokrétű összetevőket, amelyek a házassági konfliktushoz vezetnek, valamiképp a vétességi bontójog még tudta értékelni, a jelenlegi jogalkalmazás kevésbé. A magyar joggyakorlat következetes abban, hogy a házassági vagyon megosztásánál nem jöhetnek számításba méltányossági szempontok sem.¹⁹ A méltányosság alapelvét a bíróság nem gyakorolhatja kifejezett felhatalmazás nélkül. Ennek megfelelően a házasság fennállása alatt tanúsított magatartás sem tarthat számot értékelésre a vagyon megosztásánál. Bár van olyan külföldi ellenpélda, ahol erre lehetőséget látott a bíróság.²⁰ New York államban, amikor a bontási eljárás során a bíróság bizonyítottan látta, hogy a húsz éven át tartó házasság alatt a férj fizikailag és érzelmileg bántalmazta feleségét és gyermekeit, a vagyont 95,5% arányban a feleségnek juttatva osztotta meg. Egy másik esetben a bíróság megállapította az érzelmi bántalmazást, amikor a feleség azzal fenyegetőzött, hogy verőemberekkel fogja megöletni a férjét, ez már kirívóan súlyos magatartás.²¹

A bántalmazás, a kapcsolati erőszak amellet, hogy büntetőjogilag értékelhető,²² személyiségi jogsértésként is szankcionálható, ha már a családi jog nem tartalmaz megfelelő súlyú következményt. A családon belüli erőszaknak további számos büntetőjogi tényállása van, így a Btk. XX. fejezete A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények címet viseli s ilyen tényállásokat sorol fel: kiskorú veszélyeztetése, kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása, kiskorú elhelyezésének megváltoztatása, tartási kötelezettség elmulasztása, kapcsolati erőszak. De ide lehet sorolni más-hol megtalálható tényállásokat is: rágalmazás Btk. 226. §, becsületsértés Btk. 227. §, zaklatás minősített esete Btk. 222. § (3) bekezdés, szexuális erőszak 197. §, a családi jogállás megsértése 213. §. stb., melyek esetében szintén elképzelhető személyiségi jogi jogérvényesítés. A házastársak közötti jogsértések ilyen gyakorlata több országban felmerült,²³ az egyesült államokbeli szakirodalom tárgyalja a jelenséget.

Szankcionálható a házastársi köteleességszegés?

Eredetileg dogmatikai értelemben kizárt volt, hogy házastársak egymás ellen indítsanak károkozással, vagy személyiségi jogsértéssel összefüggő eljárást, mivel a házasságban a két fél egyesült, így jogi értelemben egy személynek számított a férj és a feleség, tehát nem tudtak egymás ellen pereskedni.²⁴

¹⁹ Pfv.21515/2021/9.

²⁰ Ayelette Hoffmann Libson: Not My Fault: Morality and Divorce Law in the Liberal State. *Tulane Law Review*, Vol. 3. (2019) 631.

²¹ Pamela Lauffer-Ukeles: Reconstructing Fault: the Case for Spousal Torts. *University of Cincinnati Law Review*, Vol. 1. (2011) 251.

²² Bővebben ld. Ázsoth Szilvia: A családon belüli erőszak büntetőjogi aspektusai. *Büntetőjogi Szemle*, 2023/1. 3–7.; és Visontai-Szabó Katalin: A családon belüli erőszak pszichológiai és jogi kérdései. *Családi Jog*, 2013/1. 9–18.

²³ Így például a már említett New York állambeli esetet.

²⁴ William Blackstone: *Commentaries on the Laws of England*. (Ed. George Tucker) 1803. 441. Idézi Ira Mark Ellman – Stephen D. Sugarman: Spousal Emotional Abuse as a Tort? *Maryland Law Review*, Vol. 4. (1996) 1283.

Az ilyen típusú felelősségi jog egyik célja az erkölcsi elégtétel, ami preventív módon segít a társadalmilag elfogadható magatartás határainak kijelölésében: ebből a kiindulópontból szemlélve a házasságban tanúsított kirívó jogsértés feltétlen elítélendő.²⁵ Hogy ennek ez a típusú felelősségi keret felel-e meg legjobban, természetesen vita tárgya. Nehéz eldönteni, hogy hol húzza meg a határt a jogalkotó a kirívó és az emberi kapcsolatokból természetesen következő érdeksérelem, konfliktus között. Azt is fel lehet vetni, ha valamilyen módon szankcionálja a jogrendszer a házassági kapcsolatban tanúsított magatartást házassági kötelezettségszegésként vagy személyiségi jogsértésként, akkor vajon nem a vétkességi bontójog eltörlését teszi-e semmissé?²⁶ A feldúltsági bontójogban nincs hibáztatás, felelősségre vonás. A bontójog képet ad arról, hogy az adott társadalom miként tekint a házasság intézményére. A bontójogoknak létezik olyan osztályozása, mely a három kategóriát állít fel: a vétkességet figyelmen kívül hagyót, a vétkességit és egy olyat, amely valamiképpen figyelembe veszi a kötelezettségszegő magatartást a bontás során.²⁷

A házassági kötelezettségszegés eseteinek személyiségi/felelősségi jogi értékelése során a bíróságok implicit módon a házasságról, mint két személy közötti polgári szerződésről alkotnak képet,²⁸ pedig a családjogi viszonyok mások. Ha mégis szerződésként tekintenénk a házasságra, akkor az egyetlen olyan kontraktus, amiből a szerződészegő fél felelősségre vonás nélkül és akár anyagi előnnyel szabadulhat.²⁹ Más családjogi kötelezettségszegések ilyen értékelése esetén szintén furcsa a felek közötti jogviszonyt hogyan értelmezzük, hiszen nem szerződésen kívüli károkozásból fakad a jogviszony, hanem az már korábban fennálló, de még annyira sem szerződés alapján jött létre mint a házasság.

Ezeknek a kötelezettségszegő, erkölcstelen magatartásoknak az elítélése tükrözi a liberális társadalom bizonyos előfeltevéseit a családról. Ha vannak családjogon kívüli egyéb, például személyiségi jogi, vagy más felelősségi, kártérítési jogérvényesítési lehetőségek, az szintén sajátos képet fest arról, hogy a társadalom hogyan gondolkozik a házasság felől. Ha pedig vannak – akár morális alapon – ilyen ítéletek, akkor ez vajon miért hiányzik magából a családi jogból? Érthető a tendencia, hogy itt egy hiányra reagál a joggyakorlat, de hogy ez a családok és így a társadalom érdekét szolgálja, az kérdéses. Elképzelhető olyan családjogi rendszer, amely a családjogon belül reagál a súlyos kötelezettségszegésekre a maitól eltérő módon és szükségesek ez?

Egyáltalán szükség lenne erre, most, hogy a magyar jogrendben a családi jog vizsgatért a Polgári Törvénykönyvbe és a polgári jog egységes? Természetesen, ha a házasság egy erkölcsileg neutrális szerződés lenne, akkor is jár válasz a szerződészegő magatartásra és a kimentés a klasszikus szerződészegés esetén igen nehéz. Ha lenne valamilyen módon a kirívó házassági kötelezettségszegésnek értékelése, az esetleg azzal is járhatna, hogy nem a gyermek felügyeleti eljárására terhelődik a sérelmek feldolgozása.

²⁵ Ellman–Sugarman i. m. 1284.

²⁶ Uo. 1285.

²⁷ Laufer-Ukeles i. m. 117–118.

²⁸ Hoffmann Libson i. m. 622.

²⁹ Krause i. m. 1360.

Természetesen az is megkérdőjelezhető, hogy ez a házaspár egymás iránt tanúsított magatartására milyen hatással lenne. A kirívó esetekben, amikor bűncselekményt is megvalósít az erőszakos fél, a büntetőjogi felelősségre vonás lehetősége nem elég visszatartó erő, akkor miért tartaná vissza a polgári jogi felelősségre vonás eshetősége?³⁰

Mindez elvezet arra kérdésre, hogy a modern állam jogrendje meghatározhat-e erkölcsi normákat a családdal, a házassággal kapcsolatban vagy morálisan semlegesnek kell-e lennie?³¹ Mintha a modern közerkölcs, közgondolkodás úgy tartaná, hogy a házasságok néha tönkremennek – akár egy kocsis vagy mosógép – és senki sem tehet róla, csak ez van.³² Az individuális szemlélet és az autonómia alapelve újraértelmezte a házasságot, már nem a család egységének védelme az elsődleges, hanem az egyének akár a kilépéshez való joga.³³

3. Szülő-gyermek jogviszony

A szülő és gyermek közötti kapcsolatban, különösen, amikor a gyermek kiskorú, adódhatnak olyan helyzetek, amelyek érzékenyen érintik a felek személyiségi jogait. Legyen szó a gyermek képmásával és hangja felvételével kapcsolatos jogairól vagy a kapcsolattartási jogáról. A szülő és gyermek viszonya természeténél fogva kölcsönösen függő viszony, ahol a kiskorú, jogérvényesítési képességének korlátozott volta miatt is, kiszolgáltatott lehet. Természetesen nem csak a kor, más helyzet is teremthet egyensúly-eltolódást, ezért is emeli ki a Ptk. IV. könyve az alapelvei között a gyermek érdekeinek védelme mellett a gyengébb fél védelmét is.³⁴ Azonban előfordulhat olyan helyzet, ahol a jogsértés nem a szigorú értelemben vett családjog, hanem a személyiségi jogok területét érinti.

3.1. Sharenting

Holland bíróság elmarasztalta azt a nagymamát, aki unokáiról osztott meg képeket a beleegyezésük nélkül a közösségi médiában (Facebook, Pinterest), és az ügyben felperesként eljáró édesanyától, illetve korábbi partnerétől, az édesapától, mint törvényes képviselőktől sem rendelkezett ilyen engedéllyel.³⁵ A legidősebb unoka 2012 áprilisa és 2019 áprilisa között a nagyszülőkkel közös háztartásban élt, majd később az anyja volt partneréhez, az édesapához költözött. Az alperes lánya, az édesanya, többször felszólította őt, hogy a képeket távolítsa el, azonban a nagymama erre nem volt hajlandó. Az ítélet alapját a GDPR 2. cikk (2)(c) pontja és 8. cikk (1) bekezdése, valamint

³⁰ Ellman–Sugarman i. m. 1287.

³¹ Hoffmann Libson i. m. 602.

³² Mary Ann Glendon: *Abortion and divorce in Western law*. (The Julius Rosenthal Foundation lectures 1986.) Cambridge, Massachusetts, Harvard University Press, 1987. 107.

³³ Hoffmann Libson i. m. 627.

³⁴ Ptk. 4:2. § és 4:4. §.

³⁵ Rb. Gelderland - C/05/368427 / KG ZA 20-106.

a vonatkozó holland jogszabály³⁶ jelentik, mely szerint 16 év alatti kiskorúak esetén a törvényes képviselő hozzájárulására van szükség. Az alperes az eljárások alatt a legtöbb fényképet letörölte unokáiról, a felperesről és gyermekeiről egy közös kép az alperes Pinterest oldalán (amit már nem használ) és egy kép a legnagyobb unokájáról a Facebook-oldalán maradt fenn. Ellenkérelmében előadta, hogy szeretné, ha a legnagyobb unokájáról készült képet megtarthatná, mivel ez az unokája hosszabb időn keresztül vele élt és különleges kapcsolat fűzi hozzá. Ennek nem tulajdonított jelentőséget a bíróság a marasztalás során, annak viszont volt jelentősége, hogy nem volt megállapítható, hogy az alperes beállításai lehetővé tették-e hogy nyilvánosan elérhetőek voltak a képek, vagy a keresőmotorok megtalálták-e a képeket. Ennek megfelelően a képek nem magánfelhasználásra készültek, így vonatkozott rájuk a GDPR.

Itthon hasonló jogvita még nem fordult elő, de talán ez csak idő kérdése. Azonban egy személyiségi jogi ügyben a bíróság röviden utalt arra, hogy a gyermekéről a szülő közzé tehet képeket közösségi média felületeken, hiszen itt adott a gyermek tudta és beleegyezése.³⁷ Talán vélelmezett lehet, mert a Ptk. a gyermek véleményének meghallgatását és figyelembevételét előírja.³⁸ Azonban a szakirodalom azt is felveti, hogy a túlposztoló szülő veszélyezteti a gyermek érdekeit s az a szülői felügyeleti jog korlátozásához vagy akár megszüntetéséhez is vezethet.³⁹

3.2. Ellennevelés, szülői elidegenítés, mint személyiségi jogsértés

Amikor az édesanya minden héten összepakolt gyermekének és az ablak elé állította, hogy várja édesapját, holott tudta, hogy az apa csak minden második hétvégén jön a gyermekért, így a gyermek maga mondta némi idő elteltével, hogy nem szeretne az apával időt tölteni, hiszen annyiszor cserbenhagyta, a bíróság a gyermeket az apánál helyezte el.⁴⁰

Az ilyen magatartás értékelésre kerül a szülői felügyeleti jog körében, mint a nevelésre való alkalmatlanság, azonban esetlegesen nehezen helyrehozható károkat okoz a szülő-gyermek kapcsolatban, ami a szülői felügyelet gyakorlásának megváltoztatásán túl is számíthat jogi következményekre. Vajon a megromlott szülő-gyermek viszony kapcsán a szülő vagy akár a gyermek is érvényesíthetne az elidegenítő szülővel szemben személyiségi jogi igényt?

A kapcsolattartás akadályozására ugyan tartalmaz szankciókat a Ptk.,⁴¹ azonban amikor a probléma krónikussá válik akkor több lehetőség is felmerül. Egyrészt az

³⁶ Uitvoeringswet Algemene Verordening gegevensbescherming 01-07-2021. 5. cikk (1) bekezdés.

³⁷ Fővárosi Törvényszék P. 22.375/2022/42. (58).

³⁸ Ptk.2:12. § (4), 2:14. § (3), 4:148. §., 4:234. § (1)

³⁹ Edit Kriston: The regulation background of „Sharenting” in Hungary. *Forum: Acta Juridica Et Politica*, Vol. 2. (2023) 63.

⁴⁰ Komenda Dorottya: ‘Anyát akarom!’: Az ‘ellennevelés’ jelensége a szülői felügyeleti joggal és a kapcsolattartással összefüggő családjogi ügyekben. In: Kurunczi Gábor – Pogácsás Anett – Varga Ádám (szerk.): *‘A puro pura defluit aqua’ Válogatott tanulmányok joghallgatók tollából*. Budapest, Pázmány Press, 2023. 235.; hasonlóképp BH2017. 123.

⁴¹ Ptk. 4:183. §.

ilyen szülő nevelésre való alkalmatlansága, másrészt, amennyiben kára merül fel a másik szülőnek, kártérítés,⁴² azonban könnyen belátható, hogy az ilyen magatartás szenvedést okoz, mind a gyermeknek, mind a szülőnek, így felvetődik e másik hátrány kompenzálása.

Az, hogy a kapcsolattartás s személyiségi jog körébe tartozik azzal indokolható, hogy a szülő-gyermek kapcsolat, mint megóvandó érték egyenesen az emberi személyiségből következik.⁴³ A Kúria 2018-ban úgy ítélte meg, hogy ha a családi jog területére tartozik a jogvita, akkor a személyiségi jogi bíróság nem illetékes abban állást foglalni.⁴⁴ Az adott esetben a különélő szülő indított családi élethez való joga megsértése miatt eljárást, mert gyermekével nem tudott kapcsolatot tartani. Bár a kapcsolattartás akadályoztatására léteznek valóban családjogi szankciók, azonban ezek hatékonysága erősen kérdéses. Továbbá ebben az esetben olyan súlyos, hosszabb időn át tartó akadályoztatásról volt szó, hogy a bíróságnak azt kellett vizsgálnia, e magatartás egyúttal sérti-e a családi élethez való jogot, valamint hogy az személyiségi jogi jogsértésnek minősül-e. Mivel még nem volt jogerős a kapcsolattartás szabályozása, így ez a kérdés addig nem volt elbíráható személyiségi jogsértésként, illetve a Kúria úgy foglalt állást, hogy a családjogi vitákat nem személyiségi jogként kell érvényesíteni.

Egy másik hasonló ügyben, ahol szintén ilyen ítéletet hozott a Kúria,⁴⁵ az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt ugyan elutasította, azonban megállapította, hogy „Amíg annak megítélése, hogy az általános személyiségi jog szabályai általánosságban felhívhatók-e a szülő és gyermek kapcsolattartásával összefüggő, alapvetően a család jog körébe tartozó tényállások esetén, alapvető alkotmányjogi jelentőséggel bírhat.”⁴⁶ A szakirodalom már egy évtizede reflektált a személyiségi jogként való érvényesülés tendenciájára, azzal, hogy annak veszélyeire, a családi kapcsolatoktól idegen, egymást szembeállító természetére felhívta a figyelmet.⁴⁷

Ehhez képest 2022-ben egy másik ügyben már megítélte a Pécsi Ítéltábla a személyiségi jogsértést, amikor hasonlóképpen a kapcsolattartás akadályoztatása merült fel.⁴⁸ Ebben az esetben hosszabb ideig, visszaélészerűen akadályozta a különélő szülő jogát a kapcsolattartásra, és bár a személyiségi jogsértéseknél a jogsértés ténye elegendő az elmarasztaláshoz,⁴⁹ a bíróság azt is hangsúlyozta, hogy a kapcsolattartás akadályoztatása eredményeként maga a kapcsolattartás célja, vagyis az élő kapcsolat a gyermekkel, lehetetlenült el. A különbség, hogy az első esetben kb. félévi kapcsolat-

⁴² EBH2000.320.

⁴³ Barzó Tímea: A különélő szülő kapcsolattartási jogát ellehetetlenítő szülői magatartás polgári jogi és büntetőjogi következményei. *Miskolci Jogi Szemle*, 2019/2. 91.

⁴⁴ BH2018. 222.

⁴⁵ Pfv. 20.604/2020/6.

⁴⁶ 3183/2022. (IV. 22.) AB végzés.

⁴⁷ Pál Szilvia: A kapcsolattartási jog a személyiségi jogok egén – csillag vagy fecske? *Családi Jog*, 2014/2. 14.

⁴⁸ BDT2022. 4517.

⁴⁹ Ptk. 2:51. § (1) és 2:52. § (2).

tartás megghiúsulása után fordult bírósághoz a szülő, a második ügyben mintegy két és fél évig nem valósult meg a kapcsolattartás.

Ez több fontos kérdést is felvet. Vajon meg kell várni, hogy a gyermekkel való valódi kapcsolat megszűnjön ahhoz, hogy személyiségi jog sérelme fennálljon? Nem előreláthatóbb-e az a szülő, aki miután a kapcsolattartás akadályoztatása esetén elérhető szankciókat⁵⁰ kimerítette, a felmerült költségeit érvényesítette, a kapcsolattartás szabályozását kérte a bíróságtól, azonban a kapcsolattartás továbbra sem valósul meg, esetleg visszafordíthatatlan hátrányt okoz a szülő-gyermek kapcsolatban, személyiségi jogsértéssel fordul a bírósághoz? Az időtényező rendkívül fontos minden gyermekkel kapcsolatos kérdésben, hiszen a gyermekkor egy viszonylag rövid szakasza az életünknek. Meg kell-e várni a következményeket, mikor a személyiségi jogok megsértése esetén a jogsértés tényén kívül további hátrány bizonyítását nem írja elő a törvény még sérelemdíj esetében sem, a felróhatóság márpedig ilyen esetben adott.

Azonban ezt a személyiségi jogot csak szülő-gyermek kapcsolatban, és mint láttuk korlátozottan ismeri el a bíróság, így a nagyszülővel szemben nem.⁵¹ A gyermek és nagyszülő közötti kapcsolattartási jog alkotmányos alapjog, gyermekjog, illetőleg alapvető emberi jog, de – többlet tényállás hiányában – nem önálló személyiségi jog, mondta ki a Debreceni Ítéletábla.

Természetesen az is kérdés, hogy a családi jog miért nem tartalmaz megfelelő eszközt az ilyen jogsértéssel okozott hátrány elkerülésére, megakadályozására, kiküszöbölésére.

4. Családi jogi és kapcsolódó polgári jogi szankciók

Klasszikus családjogi szankció viszont az érdemtelenység, mellyel tartási jogosultságtól esik el az, aki ilyen erkölcsileg kifogásolható magatartást tanúsított. Az érdemtelenégi tényállások lehetnek akár személyiségi jogsértések is. Ide tartozik a házastársi és az élettársi tartás, valamint a rokонтartás, illetve a magyar jog hagyományosan erősen család-központú öröklési jogában az érdemtelenység mint kiesési ok, valamint a kitagadási okként említett érdemtelenység.

A házastársi és élettársi érdemtelenység kétféle lehet, egyrészt a kapcsolatot magát védi ezzel a törvény, másrészt a házastárs vagy élettárs és vele élő hozzátartozója felé tanúsított durván sértő magatartást szankcionálja.⁵² Rokонтartás esetén a második tényálláshoz hasonló a kötelezett és vele élő hozzátartozója felé tanúsított súlyosan kifogásolható magatartás, a másik viszont általánosabb olyan életvitel, ami miatt nem várható a tartás, szülő esetén viszont csak a kirívóan súlyos magatartás vezethet érdemteleniségre, nagykorú gyermek esetén akár a kapcsolattartás hiánya is.⁵³

Társkapcsolat esetén még az is fontos tényező, hogy mindkét fél magatartását vizsgálni szükséges, vagyis itt is megjelenik a horizontális családjogra jellemző kölcsönös-

⁵⁰ Ptk. 4:183. §.

⁵¹ BDT2021. 4341.

⁵² Ptk. 4:30. §, 4:87. §.

⁵³ Ptk. 4:194. § (2), (3), 4:220. § (3), (4).

ség és egyenlőség. Rokontartásnál ez általánosabb: a kapcsolatuk jellege és a kötelezett magatartása is figyelembe veendő.

Öröklésnél egyrészt a közös végrendelet, közös öröklési szerződés vagy a házastárs, élettárs javára tett juttatás hatálytalanságához vezet az életközösség olyan megszakadása, melynek helyreállítására nem volt kilátás.⁵⁴ Másrészt a házastárs kiesik az öröklésből, ha az életközösség megszakadt a fenti módon. Az öröklésre való érdemtelenség elég konkrét és elég súlyos magatartásokat takar: így azt, ha az örökhagyó életére tör, a végakarnyilvánítását akadályozza, az örökségből részesülő más személy életére tör.⁵⁵ Aki pedig érdemtelen lenne, az ki is tagadható a kötelezrészből. Kitagadás más erkölcsileg súlyos magatartásokhoz tartozik még, így bűncselekmény az örökhagyó ellen, vagy egyenesági rokona, házastársa, élettársa élete ellen, vagy más súlyos bűncselekmény, tartási kötelezettség elmulasztása, erkölcstelen életmód, szabadságvesztés, segítség elmulasztása, nagykorú leszármazó durva hálátlansága, szülőt a gyermek ellen elkövetett olyan magatartása ami szülői felügyelet megszüntetésére vezetne, házastársi kötelesség durva megsértése.⁵⁶

Ezen tényállások két csoportba oszthatók, egyrészt azok, amelyek erősen a családtagok közötti viszonyból következően kerülnek szankcionálásra, de idegenek között nem értelmezhetők, másrészt olyan magatartások, melyek függetlenek a kapcsolattól, bár az ehhez fűzött következmény a kapcsolatra vezethető vissza. Az utóbbi esetben a bűncselekménynek is minősülő helyzetekben természetesen személyiségi jogi szankciók is alkalmazhatók, bár annyi eltérés van, hogy a jogosult csak az lehet, aki ellen a bűncselekményt elkövették, míg a családi jogi vagy öröklési jogi szankciót nem feltétlenül az a személy érvényesíti, akit egyenesen ért a sérelem, hiszen a családi jog logikája mégiscsak valamiféle kapcsolati összetartozás és nem elszigetelt individualizmus. Másrészt olyan tényállások is vannak, amelyek nem érintenek személyiségi jogokat, például erkölcstelen életmód vagy szabadságvesztés büntetése, de lehetőség nyílik az ilyen embertől való elhatárolódásra a családja részéről. A jog és erkölcs határán mozgó magatartások, mint a segítség elmulasztása, a hálátlanság, külön is fejtörést okoznak a gyakorlatnak.

A személyiségi jogokhoz tartozik a névviselés kérdése, ami a házasság felbontása után bizonyos magatartások esetén szankciós jelleggel megvonható, ez is egyfajta sajátos családjogi szankció. Így a jóhírnevét védendő a férjet megilleti a jog, hogy kérje volt felesége -né toldást tartalmazó névviselésének megtiltását, ha szándékos bűncselekményt követett el, valamint a házastársi összetartozást védendően ugyanezt a formát újabb házasságkötés esetén nem viselheti tovább a nő.⁵⁷ Természetesen következményként merül fel az ajándék visszakövetelésének joga. Így visszakövetelhető az ajándék az ajándékozó vagy közeli hozzátartozója elleni súlyos jogsértés elkövetése esetén,⁵⁸ amelyben akár a házastársi kötelességek súlyos megsértése, szülő és gyermeke közötti

⁵⁴ Ptk. 7:34. § (1), 7:46. §, 7:51. § (1) és 7:62. § (1).

⁵⁵ Ptk. 7:6. §.

⁵⁶ Ptk. 7:78. §.

⁵⁷ Ptk. 4:28. §.

⁵⁸ Ptk. 6:237. § (2).

jogsértés is helyet kaphat. Valamint a később meghiúsult feltevés esetén is,⁵⁹ bár ehhez jogsértésre nincs szükség. A házasság felbontása nyilván minősülhet ilyen meghiúsult feltevésnek, de más családi kapcsolatokban is elképzelhető ilyen tényállás. Az is közös az öröklési joggal és talán a családi viszonyokra különösen is jellemző természetük-ből fakadóan, hogy szintén a megbocsátás az, ami az igényérvényesítés elenyészésére vezet.⁶⁰

5. Összegzés

Ha kizárjuk a polgári jogi felelősség szabályait a családi jogból, akkor figyelmen kívül hagyjuk, hogy a polgári jog alapvetően egységes.⁶¹ Az új Ptk. kodifikációja során a családjog Ptk.-ba való beépülésével aligha megkerülhető a kérdés, hogy családjogi kár vagy sérelem esetén is alkalmazni kell-e a magánjogi normákat a kár megtérítésére, a sérelem kompenzálására. Amennyiben csak a felsoroltak szolgálnak családjogi szankcióként, ez csak korlátozott védelmet nyújtana a sértett félnek, sem magánjogi jogai, sem alkotmányos személyiségi jogai, sem emberi méltóságának védelmére, úgy tűnik, ez nem elég.⁶²

A felek között egyrészt létezik egy jogviszony, melyből fakadó jogok megsértése értékelhető, másrészt jogviszonyon kívül is lehet a jogsértés jogot felhívó. A kötelemkeletkezettő tényeket nem kimerítően sorolja a 6:2. § (1) bekezdése, az itt szereplő „[...] *más jog megsértéséből*...” fordulat értelmezhető úgy, hogy családjogi kötelezettség megsértéséből is fakadhat kötelelem, amire elérhetőek a Ptk. kompenzációs eszközei, a személyiségi jogokhoz hasonlóan. Azonban nem családjogi szankciók alkalmazása esetén veszélyként merülhet fel, hogy az ilyen polgári jogi eszközök individualista színezete nem összeegyeztethető a család magasabb rendű érdekeivel,⁶³ továbbá, hogy ez mennyiben kívánatos.

Így, ha a polgári jogi felelősség elveit kívánjuk a családjogból fakadó, de mint a polgári jog integráns részeként ahhoz tartozó jogsértés elleni eszközként igénybe venni, sajátosan, a családjog elveit is figyelembe véve kell őket alkalmazni. A jogsértés jogellenességét kizárja az érintett hozzájárulása [2:42. § (3)], a károsult beleegyezése [6:520. § a)], azonban az ilyen nyilatkozat az általános szabályok szerint érvénytelen lesz jóerkölcsbe ütközés⁶⁴ miatt. Speciális szabályként lehetne alkalmazni, akár úgy, hogy a bírói gyakorlat kidolgozza, hogy az igényérvényesítés lehetőségének megszűnéséhez vezet az érintett családtag megbocsátása.⁶⁵

⁵⁹ Ptk. 6:237. § (3).

⁶⁰ Ptk. 6:237. § (4).

⁶¹ Mendoza Alonzo i. m. 49.

⁶² Uo. 49.

⁶³ Uo. 47., vagyis, hogy az egyéni igényérvényesítés sértheti a család összetartozásra, közösségre épülő értékrendszerét.

⁶⁴ Székely László: Személyiségi jogok. In: Vékás Lajos – Gárdos Péter (szerk.): *Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz*. I. Budapest, Wolters Kluwer, 2014. 127.

⁶⁵ Ahogy az 1894. évi XXXI. törvénycikk a házassági jogról 81–82. §§-ban is látjuk.

Vajon mi az oka annak, hogy a családjogi vétkes vagy felróható magatartások átte-relődnek felelősségi jogi, személyiségi jogi és kártérítési irányba? Ez a tendencia része lehet a családjoggal kapcsolatos erkölcsi diskurzus szélesebb körű hanyatlásának, így az erkölcsi tartalom (család)jogból való fokozatos eltűnésének.⁶⁶ A házasság esetén a vétkesség eltörlése a családjog erkölcsi semlegességet célzó reformjának nem várt következménye. Ugyanakkor számos hátulütője is lehet annak, ha a kötelességszegés a családjogból a felelősségi jogba kerül át. Egy újabb peres eljárás újabb költséggel és érzelmi teherrel, veszteséggel járhat.⁶⁷

⁶⁶ Carl E. Schneider: Marriage, Morals, and the Law: No-Fault Divorce and Moral Discourse. *Utah Law Review*, Vol. 2. (1994); Carl E. Schneider: Moral Discourse and the Transformation of American Family Law. *Michigan Law Review*, Vol. 8. (1985).

⁶⁷ Hoffmann Libson i. m. 618–619.

